

G-Capital

כללי התנהגות מוצעים לדירקטורים לקידום איכות הביקורת על הדוחות הכספיים (Best Practice)



כחלק מצעדי הרשות לשיפור איכות הדיווח הכספי של התאגידים המדווחים וכן להבהרת תפקידם של הדירקטורים בנושא, פרסם סגל הרשות לניירות ערך ("סגל הרשות") כללי התנהגות מומלצים לדירקטורים, הנוגעים לממשק עם רואה החשבון המבקר, וזאת בנוסף להיבטים הקיימים (בדין ובפרקטיקה) הנוגעים לעבודתו של הדירקטוריון ושל אורגנים נוספים בחברה בקשר עם הדיווח הכספי.

רקע

ביום 20 באוקטובר 2021 פרסמה רשות ניירות ערך מסמך שעניינו כללי התנהגות מוצעים לדירקטורים לקידום איכות הביקורת על הדוחות הכספיים (best practice). מסמך זה, כמו גם דוח ריכוז הממצאים בנושא עבודת הוועדה לבחינת הדוחות הכספיים שפרסמה הרשות במהלך חודש יוני 2021, שופכים אור על אופן בחינת הרשות את מתכונת עבודה המומלצת של ועדות כאמור בסוגיות שונות, ועל דגשים בדבר אופן ניהול הישיבות וקבלת החלטות.

כללי - תפקידי הדירקטוריון וועדות הדירקטוריון¹ בקשר עם הביקורת על הדוחות הכספיים

לעמדת רשות ניירות ערך, ובהתאם להוראות חוק החברות² תשנ"ט-1999 ("חוק החברות"), הדירקטוריון יתווה את מדיניות החברה ויפקח על ביצוע תפקידי המנהל הכללי ופעולותיו. בכך, הדירקטוריון אמון על מערך הבקורות והפיקוח על פעילות התאגיד. בהיבט הדיווח הכספי, הדירקטוריון נושא באחריות לעריכת הדוחות הכספיים ולאישורם, ולדיווח לאסיפה השנתית על מצב ענייני התאגיד ותוצאותיו העסקיות.

בשים לב לתפקידי האמורים, ובפרט לאחריות המוטלת עליו בקשר לדיווח הכספי, לעמדת הרשות מצופה מהדירקטוריון לפעול במסגרת תפקידו ולוודא כי הביקורת המבוצעת על ידי רואה החשבון המבקר הינה באיכות גבוהה.

כללי ההתנהגות המומלצים במסמך הרשות מתייחסים לכל הדירקטורים ואף ביתר שאת לדירקטורים החברים בוועדת הביקורת ו/או בוועדת מאזן. לעמדת הרשות מצופה כי כל תאגיד יקבע למי כללים אלו עשויים לסייע, בהתאם למאפייני התאגיד וכן בהתאם לסמכויות הדירקטוריון וועדותיו.

▪ **הליך מינוי רואה חשבון מבקר**

חוק החברות קובע שכחלק מתפקידיה, ועדת הביקורת כוועדה בלתי תלויה הינה הגורם האמון על בחינת היקף עבודת רואה החשבון המבקר ושכרו לצורך המלצה בפני מי שקובע את שכרו, וכי בנוסף - עמדתה תובא בפני האסיפה הכללית, ככל שעל סדר היום יעמוד סיום או אי חידוש כהונתו.

לעמדת הרשות הליך מינוי רואה החשבון המבקר, כמו גם הליך שבסופו מוחלט על אי חידוש כהונה או סיומה, אינו הליך טכני וכולל בחינת פרמטרים שונים ביחס לרואה החשבון המבקר. משכך, לעמדת הרשות, ראוי שתאגיד יגבש מדיניות לגבי ההליך שקודם להחלטה על מינוי או על החלפת רואה החשבון המבקר וכן לגבי הפיקוח על הליך זה, לרבות זהות האורגן שיגבש את ההמלצה ביחס לזהות רואה החשבון שמינויו או החלפתו מובא לאישור האסיפה וקביעת קווים מנחים לתהליך כמפורט להלן. בהתאמה, לעמדת הרשות, ראוי שוועדת הביקורת בהיותה ועדה בלתי תלויה תהיה הגורם האמון על גיבוש ההמלצה ביחס למינוי או החלפת רואה החשבון המבקר, ותביא את המלצותיה בפני הדירקטוריון בטרם יגבש את זהות המועמד לכהונה כרואה החשבון המבקר אשר יובא לאישור האסיפה, בין במינוי לראשונה ובין בהארכת התקשרות עם רואה החשבון המבקר לתקופה נוספת.

כך, יהיה פיקוח של אורגן עצמאי ומקצועי לא רק ביחס לסיום כהונה של רואה החשבון המבקר, אלא גם ביחס למינויו. בנוסף, באופן זה, ועדת הביקורת תוכל לוודא כי בעת מינוי רואה החשבון המבקר יינתן משקל מתאים לקריטריונים הראויים לבחינה לצורך קבלת ההחלטה, לרבות קריטריונים שיקדמו את איכות הביקורת המבוצעת על ידי רואה החשבון המבקר.

כמו כן, ראוי כי הועדה תיוועץ עם הנהלת התאגיד אשר מקיימת ממשק שוטף עם רואה החשבון המבקר, וביכולתה להביע עמדה מקצועית בדבר התאמתו בהתאם לקריטריונים המוצעים. לעמדת הרשות, ברי כי עמדת ההנהלה אינה המכריעה לעניין זה וכי תובא כחלק מהבחינה הכוללת שמבצעת הועדה.

▪ **תדירות, עיתוי ותהליך גיבוש המלצה למינוי רואה חשבון מבקר**

לעמדת הרשות, תקופת כהונה ממושכת וארוכת שנים של רואה החשבון המבקר בעלת פוטנציאל להשפעות מנוגדות.

לעמדת הרשות ראוי כי תאגיד יקיים באופן יזום אחת למספר שנים (כפי שייקבע כמדיניות על ידי ועדת הביקורת) הליך בחינה משמעותי שיכלול, בין היתר, דיון האם יש צורך בהחלפת רואה החשבון מבקר, בשים לב לקריטריונים שונים, ובכללם תקופת הכהונה. מקום בו יוחלט שיש צורך בהחלפת רואה החשבון המבקר, מומלץ לקיים הליך שיכלול בחינת מספר מועמדים לכהונה כרואה החשבון המבקר של התאגיד.

יתרה מכך, לעמדת הרשות ראוי שבקביעת מדיניות זו יובאו בחשבון פרמטרים שונים, תוך התאמתם למאפייני הפעילות של התאגיד מתוך מטרה לקדם את איכות הביקורת, כגון משך הכהונה כרואה החשבון המבקר, התפתחות הפעילות העסקית של התאגיד, גודלו, הסיכונים הגלומים בפעילותו, בחינת התאמת המבקר לאופי הביקורת, סיכוני הביקורת שזוהו על ידי רואה החשבון המבקר ויכולתו לתת מענה לסיכונים אלה, מומחיותו וכדומה.

באשר לעיתוי ביצוע הליך זה, לעמדת הרשות ראוי כי ההליך יבוצע, ככל האפשר, במועד שאינו סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים השנתיים או במועד סמוך לשינויים עסקיים משמעותיים בעניינו של התאגיד (כמו רכישת פעילות משמעותית), זאת במטרה לאפשר לרואה החשבון המבקר החדש תקופה מספקת להכיר את פעילות התאגיד עובר למועד ביצוע הביקורת השנתית.

▪ **קריטריונים לבחינה במסגרת הליך מינוי רואה החשבון מבקר**

לעמדת הרשות, במסגרת הליך גיבוש המלצת ועדת הביקורת בדבר זהות רואה החשבון המבקר, ראוי כי הוועדה תגבש קריטריונים לבחינה, כגון: מומחיות רואה החשבון המבקר, ידע בביקורת בענף בו פועל התאגיד, מחויבות לאיכות הביקורת, תשומות שיוקדשו להליך הביקורת ועוד. בנוסף, ככל שמדובר בסיום כהונה או אי חידוש כהונה, על ועדת הביקורת לבחון גם את הרקע לכך, ובכלל זאת להביא בחשבון האם קיימות סוגיות מקצועיות מהותיות שנדונו מול רואה החשבון המבקר ו/או מחלוקות מקצועיות ו/או אי הסכמות אחרות (לרבות מול בעל השליטה בתאגיד) העשויות להוות רקע להחלפתו.

הרשות מציינת כי בחברות שונות קיים חוסר אחידות בהיקף הבחינה המבוצעת על ידי הדירקטוריון וועדות הדירקטוריון ובקריטריונים הנבחרים לצורך גיבוש ההמלצה על זהות רואה החשבון המבקר. בנוסף, בחלק מהמקרים מצא סגל הרשות כי על פניו הדירקטורים נתנו משקל גבוה להיקף שכר טרחה המשולם לרואה החשבון כשיקול לבחירתו, ופחות דגש על שיקולים אחרים אותם ראוי להביא בחשבון על מנת לוודא שרואה החשבון המבקר יבצע ביקורת איכותית על הדוחות הכספיים. בהתאם לכך, לעמדת הרשות ראוי שבמסגרת גיבוש המלצה אודות זהות רואה החשבון המבקר (בין לפני מינוי לראשונה ובין לכהונת המשך), יינתן משקל גבוה לקריטריונים הנוגעים לכשירות המבקר ולמחויבותו לאיכות הביקורת המבוצעת על ידו, ולאחר מכן תתבצע התאמה של שכר הטרחה לעבודה המצופה ממנו. להלן דוגמאות להמחשת הקריטריונים לבחינה כאמור:

- **מחויבות רואה החשבון המבקר לאיכות הביקורת** - מהם המדיניות, התהליכים והנהלים המיושמים על ידי רואה החשבון המבקר לפיקוח ובקרה על איכות הביקורת; בירור בדבר החלטות שיפוטיות שניתנו לתביעות משפטיות או הליכים מנהליים כנגד רואה החשבון המבקר; ועוד.
- **תשומות המוקדשות לביקורת ומומחיות צוות הביקורת** - מומחיות וכישורי צוות הביקורת לביצוע ביקורת בתחום פעילותה של החברה, בדגש על השותף המוביל בצוות הביקורת, ובכלל זאת: האם הם בעלי היכרות עם התעשייה, האם הם בעלי הניסיון, הידע והמומחיות הנדרשים לביקורת על התאגיד וכן רמת המעורבות של השותף ורואי החשבון הבכירים בצוות הביקורת בביצוע הביקורת.
- **שימוש בעבודת מומחים** - האם וכיצד הפירמה תומכת בצוות הביקורת בנושאים הדורשים מומחיות; האם בכוונת צוות הביקורת לעשות שימוש במומחים של הפירמה; האם בכוונת צוות הביקורת לעשות שימוש בעבודת מומחים אחרים וכיצד באלו.
- **יכולת רואה החשבון המבקר לזהות את הסיכונים והנושאים המהותיים והמענה שייתן להם במסגרת הביקורת** - יש לבחון את ההבנה שיש לרואה החשבון המבקר לגבי תחום הפעילות של התאגיד לרבות הסיכונים המרכזיים הראשוניים שזוהו על ידו במסגרת הצעתו כמועמד לתפקיד רואה החשבון המבקר, ואת הפעולות בהן הוא מתכנן לנקוט על מנת לתת להם מענה. במסגרת זו יש לנקוט משנה זהירות על מנת שהדיון מול המועמד לתפקיד רואה החשבון המבקר לא ייסוב סביב טיפול חשבונאי ספציפי, וזאת על מנת להימנע מהפרה של כללי אי התלות לפיהם על המבקר להימנע ממתן שירות בנושא אשר על פי טיבו עשוי להיות מבוקר על ידו וכן על מנת להימנע מהעדפה של מועמד בהתאם לדעה מקצועית; במינוי לכהונת המשך, ראוי שהוועדה תבחן את תפקודו של רואה החשבון המבקר והאופן בו הוא זיהה סיכונים ונתן להם מענה בתקופות הקודמות בהן כיהן.
- **שכר הטרחה עבור שירותי הביקורת** - ראוי כי שיקול שכר הטרחה יובא בחשבון רק בנוגע למועמדים שוועדת הביקורת מצאה כי בחירה בהם תבטיח ביקורת איכותית ברמה מספקת, ובשכר טרחה שלדעת ועדת הביקורת ישקף שכר טרחה ראוי לצורך מילוי התפקיד, כמפורט להלן.

▪ **קביעת שכר טרחה של רואה החשבון המבקר**

לעמדת הרשות, מעבר לשיקולים אותם ראוי להביא בחשבון לשם בחינת איכות הביקורת המפורטים לעיל, בעת בחינת נאותות שכר רואה החשבון המבקר והיקף עבודתו, ראוי כי ועדת הביקורת תיתן את הדעת ביחס לדברים הבאים:

- האם קיימת הלימה בין שכר הטרחה המבוקש והיקף עבודת רואה החשבון המבקר והנושאים אשר צפוי שידרשו השקעת תשומות בביקורת, ביחס להיקף ומורכבות הפעילות של התאגיד, האזורים בהם התאגיד פועל ומאפייניהם, שימוש באומדנים, שינויים עסקיים, שינויים בתקינה חשבונאית, מספר הדוחות הכספיים הרלוונטיים וכדומה. כמו כן, לעמדת הרשות ראוי שהוועדה תבחן את היקף העבודה ושכר הטרחה, בין היתר, ביחס לתקופות קודמות וזאת בשים לב לשינויים, אם חלו, בהיקף עבודת רואה החשבון המבקר. בנוסף, ראוי כי יתקיים שיח של ועדת הביקורת עם רואה החשבון המבקר ללא נוכחות של גורמים נוספים, בכדי לוודא כי שכר הטרחה המבוקש ושעות הביקורת הצפויות מאפשרים ביצוע ביקורת איכותית.
- במקרה של הפחתה בשכר הטרחה ראוי שוועדת הביקורת תבחן בתשומת לב האם ירידה בשכר הטרחה עלולה להביא לפגיעה באיכות ובשלמות הביקורת המבוצעת, במישורין או בעקיפין.
- מקום בו ניתנים על ידי רואה החשבון המבקר שירותים נוספים יש לבחון את שכר הטרחה המבוקש עבור הביקורת, במנותק משכר הטרחה עבור השירותים הנוספים, וזאת על מנת לוודא כי אין סבסוד בתמחור בין שני סוגי השירותים, וכן לשם עמידה בכללי אי התלות.

אי תלות רואה חשבון המבקר

לעמדת הרשות, שמירה על אי התלות של רואה החשבון המבקר אקוטית לשם שמירה על אמינות חוות הדעת של רואה החשבון המבקר. כמו כן, דוחות כספיים המבוקרים על ידי מבקר שלא מתקיימת בו אי התלות כנדרש על פי כללי אי התלות, אינם בגדר דוחות כספיים מבוקרים בהתאם לדרישות הדין, ולפיכך אלה לא יהוו דוחות כספיים אשר הוגשו בהתאם לדרישות הדין. על רקע האמור לעיל, לעמדת הרשות חיוני כי וועדת הביקורת תפקח על עמידה של התאגיד ושל רואה החשבון המבקר בכללי אי התלות, הן במסגרת תהליך בחירתו ומינויו של רואה החשבון המבקר והן באופן שוטף במהלך תקופת כהונתו. במסגרת זו ראוי כי הוועדה:

- תשיג הבנה באשר לכללי אי התלות החלים על רואה החשבון המבקר;
 - תברר מול רואה החשבון המבקר מהם המדיניות והתהליכים המיושמים על ידו בפועל על מנת לוודא שמירה על כללי אי התלות;
 - תבחן את הקשרים הקיימים בין התאגיד, הנהלת התאגיד ורואה החשבון המבקר והאם הם יכולים לפגוע באי התלות של רואה החשבון המבקר.
- לעמדת הרשות, ככל שנודע לוועדה כי קיים חשש לפגיעה באי תלותו של רואה החשבון המבקר, עליה להביא את ממצאיה והחלטותיה בפני הדירקטוריון על מנת שיפעל כנדרש בהתאם להוראות הדין.

תקשורת בין הדירקטוריון וועדותיו לבין רואה החשבון המבקר

- טרם תחילת הביקורת - באסטרטגיית הביקורת שבכוונת רואה החשבון המבקר ליישם; אופן מתן המענה לנושאים מהותיים בדוחות וכן לסיכונים להצגות מוטעות בדוחות הכספיים, הן אלה שזוהו על ידי הוועדה והן אלה שזוהו על ידי רואה החשבון המבקר; היקף ההסתמכות של רואה החשבון המבקר על עבודתם של אחרים (למשל הסתמכות על רואה חשבון אחר, מומחים, וכו') וכדומה.
- כחלק מקידום ביקורת איכותית - ראוי כי ועדת הביקורת תוודא כי הנהלת החברה תדאג לתיעוד המידע הרלוונטי העומד בבסיס ההערכות ששימשו לעריכת הדוחות הכספיים, ותעודד שיתוף פעולה מלא מצידה של ההנהלה עם רואה החשבון המבקר. במקרה שנראה כי ישנו חוסר בתקשורת, ראוי כי הוועדה תהא מעורבת ותפתור זאת, בכדי שהדבר לא יפגע באיכות הביקורת.
- במהלך תקופת הביקורת –
 - ראוי שוועדת המאזן תקיים תקשורת שוטפת עם רואה החשבון המבקר בנושאים בעלי השפעה מהותית על הדוחות הכספיים. נושאים אלו יכללו, בין היתר, נושאים בהם הופעל שיקול דעת משמעותי כגון אומדנים ומדיניות חשבונאית ובפרט הבנת הרציונל בבסיס המסקנות הסופיות אליהן הגיע רואה החשבון המבקר בסוגיות משמעותיות; מקובלות של פרקטיקות חשבונאיות (למשל מקובלות שיטות שננקטו לעריכת אומדנים מהותיים וכיוצא בזה) ואיכות הגילויים הכלולים בדוחות הכספיים; סקירת אופי והיקף טעויות שזוהו במהלך הביקורת תוך קבלת הסברים מהנהלת החברה, קיום הנחת העסק החי, עסקאות חדשות מורכבות, חולשות מהותיות וליקויים משמעותיים בביקורת הפנימית; גורמי סיכון וחיפופות לתאגיד; חשש לתרמית או הפרות חוק ועוד.
 - במהלך תקופת הביקורת ראוי שוועדת המאזן או נציג מטעמה יקיים פגישה עם רואה החשבון המבקר, ללא נוכחות הנהלה, אשר במסגרתה יוכל רואה החשבון המבקר לעדכן אודות אתגרים או בעיות שונות, או על קיומן של מחלוקות בנושאים מהותיים.

- בסיום הביקורת ולפני אישור הדוחות הכספיים - ראוי שוועדת המאזן תבחן האם רואה החשבון המבקר פעל בהתאם לתכנית הביקורת שלו כמתוכנן; ככל שחלו שינויים או סטיות מתכנית הביקורת הוועדה תברר את הסיבות לכך, לרבות שינויים בתכנית הביקורת כתוצאה מזיהוי סיכון לטעויות מהותיות, וכיצד רואה החשבון המבקר נתן מענה לסיכונים אלו; האם וכיצד נתן רואה החשבון המבקר מענה לנושאים אשר לעמדת הוועדה הינם בעלי השפעה מהותית על הדוחות הכספיים; נוסח חוות הדעת הצפוי של רואה החשבון המבקר (למשל הכללת פסקת הדגש עניין, הערת עסק חי וכיוצא בזה; האם זהו סיכונים לפגיעה באי התלות וככל שכן מה המענה שניתן להם; וכן הלאה).

- בסיום הביקורת וכחלק מהיערכות התאגיד לתקופת הדיווח הבאה - ראוי שוועדת המאזן תדון עם רואה החשבון המבקר בנושאים המשמעותיים שזוהו במהלך הביקורת ועשויים להיות רלוונטיים לדוחות הכספיים בתקופות הבאות.

לפרסום המלא של רשות ניירות ערך, לחצו [כאן](#).

נשמח לעמוד לרשותכם בכל שאלה בנושא,



יאיר שילוני, שותף
shiloni@gornitzky.com



שרון ורקר-שגיא, שותפה
sagy@gornitzky.com

גורניצקי